

Utbildningsförvaltningen  
**Tjänsteskrivelse till utbildningsnämnden**

Datum:  
2025-09-12

Diarienummer:  
UBN-2025-01208

Handläggare:  
Erik Ojala, Ida Väisänen

## Utredning av möjlighet till tidigare skolstart

### Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar

1. **att** revidera kriterierna för skolval och placering för att möjliggöra tidigare skolstart för femåringar i mån av plats.

### Ärendet

Utbildningsnämnden besvarade 27 mars 2025 (§ 23) ett initiativärende från Jennie Claesson (L) om möjlighet till tidigare skolstart för särbegåvade barn. Som en del i besvarandet gav nämnden förvaltningen i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att möjliggöra skolstart i förskoleklass vid fem års ålder.

I dagsläget kan ett barn tas emot i förskoleklass redan höstterminen det kalenderår barnet fyller fem år. Samma möjlighet kommer att finnas efter övergången till tioårig grundskola. Det är dock upp till varje kommun att avgöra om det tillämpas i praktiken. För femåringar som börjar skolan tidigare gäller närvaroplikt och inte skolplikt. Uppsala kommun erbjuder idag inte tidigare skolstart.

Förvaltningen föreslår att kriterierna för skolval och placering i Uppsala kommun revideras för att möjliggöra tidigare skolstart för femåringar i mån av plats. Särskild begåvning används inte som urvalsgrund men krav ska finnas på att vårdnadshavare samråder med aktuell förskolas rektor inför ansökan om tidigare skolstart.

### Beredning

Ärendet har beretts av utbildningsförvaltningen.

### *Konsekvenser för barn/vårdnadshavare*

Genom att möjliggöra tidigare skolstart kan kommunen i högre utsträckning tillmötesgå de vårdnadshavare som har önskemål om tidigare skolstart för sina femåringar.

En tidigare skolstart kan vara en möjlighet för barnet att utvecklas i sitt lärande. Beroende på barnets sociala mognad finns samtidigt en risk att barnet upplever stress vid en tidigare skolstart.

## **Föredragning**

### *Juridiska förutsättningar*

Enligt 7 kap. 11 § skollagen får ett barn tas emot i förskoleklassen redan höstterminen det kalenderår barnet fyller fem år. I lagens förarbeten framgår att det är en möjlighet om barnets vårdnadshavare önskar det, men ingen rättighet. Det är därmed frivilligt för en huvudman att ta emot femåringar i förskoleklass. Om det görs behöver grundläggande principer som alla elevers rätt till likvärdig utbildning beaktas. Ett barn som börjat ett år tidigare i förskoleklass har närvaroplikt men inte skolplikt. Det innebär att barnet ska delta i verksamheten om de inte finns giltiga skäl till frånvaro.

Från och med 1 juli 2026 kommer 7 kap. 11 § skollagen ändras utifrån beslutet om tioårig grundskola. Ändringarna tillämpas första gången i verksamhet som bedrivs efter 30 juni 2028. Från och med höstterminen 2028 kommer Sverige ha en tioårig grundskola där förskoleklassen ersätts med en ny årskurs 1.

Den nya lagstiftningen kommer fortsatt möjliggöra för barn att börja skolan redan höstterminen det kalenderår barnet fyller fem år om barnets vårdnadshavare begär det och barnet bedöms ha förutsättningar för det. Det tydliggörs i lagen att det är rektor som fattar beslut om tidigare skolstart för grundskolan och hemkommunen för den anpassade grundskolan. Tillämpningen kommer fortsatt vara densamma, vilket innebär att hemkommunen har ett särskilt ansvar för sexåringarnas skolplikt. För femåringarna kommer tidigare skolstart även framöver att vara en möjlighet men inte en rättighet (7 kap. 3, 11, 21 och 22 §§ skollagen).

### *Uppsala kommuns nuvarande riktlinjer och tidigare erfarenheter*

I dagsläget erbjuder inte Uppsala kommun barn möjlighet att börja i kommunala skolor tidigare än höstterminen det år de fyller sex år. Vårdnadshavare kan ändå välja att ansöka och får då ett överklagningsbart avslagsbeslut.

Uppsala kommun har tidigare under en begränsad period erbjudit tidigare skolstart. År 2010 hade förskolan brist på platser och vårdnadshavare erbjöds då i mån av plats att barn som skulle fylla fem år kunde ansöka om att börja i förskoleklass i januari. Det var relativt få elever som började tidigare. Troliga orsaker är att det saknades lediga platser på önskad skola och att vårdnadshavare ville ha kvar sitt barn i samma grupp på förskolan. Hos de familjer som antog erbjudandet sågs flera bidragande faktorer, exempelvis att låta barnet bli mer utmanad i sitt lärande, erfarenhet från skolgång i andra länder och ekonomiska incitament.

De flesta barn som började en termin tidigare gick inte vidare till årskurs 1 utan blev kvar i förskoleklass även efterföljande läsår. Delar av personalen upplevde en ökad arbetsbörda av att skola in barn under pågående termin och att omvårdnadsbehovet i gruppen ökade med anledning av den lägre åldern.

### *Riktlinjer i andra kommuner*

Förvaltningen har tittat på 20 större eller närliggande kommuner för att jämföra hanteringen av tidig skolstart för femåringar. Tolv av de undersökta kommunerna erbjuder tidigare skolstart för femåringar (sju saknade information och en nekade). Av de tolv som tar emot femåringar anger nio att det görs i mån av plats efter genomfört skolval. Fem av de tolv kommunerna bedömer skolmognad som en del av ansökningsprocessen. Det varierar vem som utför bedömningen men ofta genomförs den av förskolans rektor i samråd med grundskolan.

### *Bedömning av särskild begåvning vid tidig skolstart*

Förvaltningen bedömer att särskild begåvning inte är lämpligt som urvalskriterium för tidig skolstart då det saknas en vedertagen och tydlig definition av vad det innebär. Begåvning är ett komplext begrepp och hög intellektuell kapacitet är inte nödvändigtvis kopplat till att barnet gynnas av att börja skolan tidigare. Det krävs en individuell bedömning där flera faktorer än begåvning vägs in. Det är en tidskrävande och komplex process, vilket kan påverka likvärdigheten i beslutsfattandet.

### *Tidig skolstart i mån av plats*

Ett alternativ är att erbjuda plats i förskoleklass för femåringar i den mån det finns platser lediga i skolorna. Skolor där elevantalet minskar över tid skulle då kunna få ett större ekonomiskt underlag genom att fylla upp tomma platser. Eftersom eleverna ska gå tio år i grundskolan är det dock en svårighet att bedöma vilka skolor som har plats långsiktigt.

Lediga skolplatser finns oftare i kommunens ytterområden där elevunderlaget minskar. Det kan medföra långa resvägar för yngre barn. Centralt belägna skolor med hög efterfrågan skulle ha begränsade möjligheter att ta emot femåringar. Det gör att andra skolor, som redan idag har många elever som bara går där en kort tid, även får ta emot femåringarna. Det skulle leda till mer blandade elevgrupper, vilket ställer ökade krav på anpassning i undervisningen.

Trots att skolplatser främst kommer kunna erbjudas i kommunens ytterområden ser förvaltningen positivt på att börja erbjuda femåringar möjlighet till tidigare skolstart. Med anledning av att det föds färre barn kommer kapacitet finnas i flera skolor. Att erbjuda femåringar plats blir ett sätt att nyttja tillgängliga resurser på ett effektivt sätt, samtidigt som vårdnadshavares önskemål om tidigare skolstart kan tillgodoses.

### *Förslag på tillämpning i Uppsala kommun*

För att kunna erbjuda femåringar tidigare skolstart i förskoleklass föreslår förvaltningen att nuvarande regelverk revideras för att möjliggöra mottagande av femåringar i mån av plats. Att inkludera utredning av särskild begåvning i antagningsprocessen bedöms som olämpligt, eftersom det kan påverka likvärdigheten och medföra ökade administrativa kostnader. Förvaltningen föreslår dock att ett krav för att ansöka ska vara att vårdnadshavarna samrått med rektorn på barnets förskola.

Aktuellt förslag innebär att vårdnadshavare kan ansöka om att barnet ska börja skolan som femåring. Inkommande ansökningar kommer att behandlas efter den ordinarie placeringen av sexåringar samt omvalsperioden. Intag av femåringar sker då i mån av plats, i samband med antagning av externa elever.

### **Ekonomiska konsekvenser**

För den kommunala huvudmannen förväntas inga ekonomiska konsekvenser med anledning av förslaget.

För hemkommunen kan det uppstå ekonomiska effekter om ett ovanligt stort antal femåringar börjar skolan tidigare, men det bedöms som osannolikt.

### **Beslutsunderlag**

- Tjänsteskrivelse daterad 12 september 2025

Utbildningsförvaltningen

Susana Olsson Casas  
Utbildningsdirektör